

De crisis en de bodem

Het Chinese karakter 'wei -jie' heeft twee betekenissen: het staat voor crisis, maar ook voor kans en uitdaging. Volgens kenners zijn beide polen in iedere crisis aanwezig. Het is de kunst om de kansen en de uitdagingen te vinden en daarmee aan de slag te gaan.

In de Verenigde Staten hebben ze dat sinds kort door. De regering gaat de economische crisis niet aangrijpen om de maatregelen tegen klimaatverandering uit te stellen. Zij wil de crisis juist gebruiken om het congres te overtuigen van het nut van investeringen in groene technologie. '*Never waste a good crisis*' sprak Rahm Emmanuel, de kabinetschef van Barack Obama onlangs.

Steeds vaker wordt de economische crisis in één adem genoemd met de ecologische crisis en de sociale crisis. Dat is een andere manier om uit te drukken dat het met de drie onderdelen van het begrip duurzaamheid (*people, planet en profit*) niet goed gaat.

In het verleden hebben crises na aanvankelijke misère goede gevolgen gehad. Niek de Wit geeft in zijn bericht uit Brussel in het februarinummer van Bodem een voorbeeld uit de Verenigde Staten. In de jaren dertig (de *dirty thirties*) werden daar veel landerijen slecht beheerd. Er vond een forse intensivering van de landbouw plaats. Dat leidde tot watergebrek en enorme stofwolken. Naar aanleiding daarvan is de *Soil Conservation Service* opgericht en ontstond wetgeving gericht op het tegengaan van winderosie. Deze dienst bestaat nog steeds. In haar nieuwe naam is *Soil* vervangen door *Natural Resources*. De duizenden medewerkers geven de Amerikaanse boer prima adviezen over bodem en water. Een ander voorbeeld vinden we dichterbij huis. In Nederland werd na de Tweede Wereldoorlog de Stichting voor Bodemkartering opgericht. Een Hongerwinter als in 1944 mocht nooit meer plaats vinden. Daarvoor moest de bodem beter in kaart worden gebracht, en dat is goed gelukt. De Stichting voor Bodemkartering is inmiddels opgegaan in het instituut Alterra, dat nog steeds vele adviezen over het landelijke gebied uitbrengt.

Het is verleidelijk om de oplossingen voor de crisis vanuit je eigen vakgebied te bekijken. Daar heb je tenslotte het meeste verstand van. Tegelijkertijd is dat een valkuil, want we zagen eerder dat de crisis economische, ecologische en sociale aspecten heeft. Je zult de oplossing vanuit je eigen vakgebied daarom integraal op alle aspecten van duurzaamheid moeten toetsen. Wat goed is voor het ene aspect, zou wel eens verkeerd kunnen uitpakken voor het andere aspect. Dat wordt dus nog een hele zoektocht. Vanwege de verschillende disciplines kan die alleen in teamverband succesvol plaats vinden. En dat valt niet mee met de vele ego's op deze wereld.

Ook in China wil men de crisis bezweren. In dat kader overweegt men de bodemsanering een enorme impuls te geven. Vanwege bodemverontreiniging liggen veel bouwprojecten stil. Door de bodem te saneren, creëer je werkgelegenheid voor nieuwe bedrijven, nieuwe woonruimte en een beter milieu. Een kanshebber dus!

In Nederland lijkt mij verduurzaming van onze energiedragers een goede kanshebber. Het zou interessant zijn om zonne-energie, windenergie en geothermische energie in termen van duurzaamheid met elkaar te vergelijken. Ik gok erop dat bodemwarmte het hoogste gaat scoren. Wanneer krijgen we een minister van Duurzame Samenleving?